

ლექსემა „ლაჩარი“ (ეტიმოლოგია)

ავტორი: ნანა მაჭავარიანი

თსუ არნ. ჩიქობავას სახ. ენათმეცნიერების ინსტიტუტი,

საქართველო თბილისი

E-mail: nana.machavariani@tsu.ge

ანოტაცია.

სიტყვა „ლაჩარი“ ქართული ენის განმარტებით ლექსიკონში განმარტებულია შემდეგნაირად:

ლაჩარ-ი (ლაჩრისა) მშიშარა, მხდალი, ჯაბანი, ქალაჩუნა (საპირისპ. მამაცი). როცა უკან დახევა საშიშია, მაშინ ლაჩარიც-კი წინ წავაო (ხალხ.). მხნედ მივალ, ვერვინ დაგცინებს ლაჩარი შვილის ყოლაზე (ვაჟა). მასხრად იგდებდნენ მშიშარებსა და ლაჩრებს (ა. ყაზბ.). «ხანჯალი ამოიღე, შე ლაჩარო!» – შეუტია მილიციელმა (მ. ჯავახ.).

ლექსემა უნდა მომდინარეობდეს ტაპანთური ლაჩა „კოჭლი, უფეხო“-სიტყვიდან, რომელიც ტაპანთურში ადიღურებიდანაა შესული: **ლაშა**, < **ლაჩა**, „კოჭლი“. საგულისხმოა აგრეთვე ქართული ენის დიალექტებში იმერულსა და რაჭულში დადასტურებული სიტყვა **ლაჩაკვა**, / **ჩალაკვა**, რომელიც „ცაციას“ აღნიშნავს. სავარაუდოდ, მნიშვნელობის გადაწვევით, შეიცავს მითითებას გარკვეულ ფიზიკურ ნაკლზე :- სიკოჭლესა და მემარცხენეობა/ცაციობაზე, რომელიც კავკასიური მენტალიტეტით ნაკლად ითვლებოდა წარსულში.

ქართული ენის მსოფლხედვის გათვალისწინებით, სრულიად შესაძლებელია სიტყვა გადააზრიანებულიყო შეზღუდულ უნარიანის აღსანიშნავად, შემდეგ კი მნიშვნელობა გაეფართოებინა და მშიშარა, ანუ ლაჩარი აღენიშნა.

შესავალი

სიტყვა „ლაჩარი“ ქართული ენის განმარტებით ლექსიკონში განმარტებულია შემდეგნაირად:

ლაჩარ-ი (ლაჩრისა) მშიშარა, მხდალი, ჯაბანი, ქალაჩუნა (საპირისპ. მამაცი). როცა უკან დახევა საშიშია, მაშინ ლაჩარიც-კი წინ წავაო (ხალხ.). მხნედ მივალ, ვერვინ დაგცინებს ლაჩარი შვილის ყოლაზე (ვაჟა). მასხრად იგდებდნენ მშიშარებსა და ლაჩრებს (ა. ყაზბ.). «ხანჯალი ამოიღე, შე ლაჩარო!» – შეუტია მილიციელმა (მ. ჯავახ.).

ძირითადი ნაწილი

ლექსემა უნდა მომდინარეობდეს ტაპანთური ლაჩა „კოჭლი, უფეხო“-სიტყვიდან, რომელიც ტაპანთურში ადიღურებიდანაა შესული: **ლაშა**, < **ლაჩა**, „კოჭლი“.

ჩვენი აზრით, სიტყვა უნდა დაიშალოს ასე: **ლაჩ-არ-ი**, სადაც **-არ** სუფიქსი, ერთი შეხედვით, ქართულ **-არ** სუფიქსად შეიძლება ჩაგვეთვალო; (შდრ: ჭადარი); თუმცა, ადიღურში **-რ** სუფიქსი სახელობითი ბრუნვისაა: **ჭალარ „ბიჭი“**. (როგავა, კერაშევა 1966 : 61).

ადილეურში, როგორც ეს აღნიშნულია ადილეური ენის სახელმძღვანელოში, წინადადებაში სახელები შესაძლოა ძირითადი ბრუნვების ნიშნებითაც იყვნენ გაფორმებული და გაუფორმებელი სახითაც წარმოგვიდგნენ. (როგავა, კერაშევა 1966 : 59).

სავარაუდოდ, ტაპანთურში ადილეურიდან **ლამა**, < **ლაჩა** ლექსემა გაუფორმებელი სახით შევიდა.

საგულისხმოა აგრეთვე ქართული ენის დიალექტებში იმერულსა და რაჭულში დადასტურებული სიტყვა **ლაჩეკვა**, / **ჩალიკვა**, **ლაჩქია**, რომელიც „ცაციას“ აღნიშნავს. (ბერიძე 1986 : 38) სავარაუდოდ, მნიშვნელობის გადაწვეით, შეიცავს მითითებას გარკვეულ ფიზიკურ ნაკლზე :- სიკოჭლესა და მემარცხენეობა/ცაციობაზე, რომელიც კავკასიური მენტალიტეტით ნაკლად ითვლებოდა წარსულში.

დასკვნა

ქართული ენის მსოფლხედვის გათვალისწინებით, სრულიად შესაძლებელია სიტყვა გადააზრინებულიყო შეზღუდულ უნარიანის აღსანიშნავად, შემდეგ კი მნიშვნელობა გაეფართოებინა და მშიშარა, ანუ ლაჩარი აღენიშნა.

ლიტერატურა

ბერიძე 1986 - ვუკოლ ბერიძე, სიტყვის კონა იმერულ და რაჭულ თქმათა, თბილისი, გამომცემლობა „მეცნიერება“, 1986.

ქ. ლომთათიძე, აფხაზური ენის ტაპანთური დიალექტი, თბილისი, 2020.

როგავა, კერაშევა 1966 - Г. В. Рогова, З.И. Керашева, Грамматика Адыгейского языка, Краснодар, Майкоп, 1966.

ქეგლ - ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი.